

Seelsorge in der moderne

Eine Kritik der psychologische orientierten Seelsorgelehre

Dr. Teol Isolde Karle. Reutlingen

I begyndelsen af forrige århundrede stiller den praktiske teolog Friedrich Niebergall spørgsmålet: "hvordan prædiker vi for moderne mennesker?" De historiske ændringer i slutningen af det 19. århundrede har påvirket den praktiske teologi. Det betød en psykologisk tidsalder, som frem for alt kom til at præge sjælesorgen.

Men nu er den psykologiske og terapeutiske indfaldsvinkel ikke længere tidsvarende. Tiden fordrer noget andet end den individualistiske indsnævring i pastoralpsykologien

Det er i den forbindelse, at Dr. Teol. Isolde Karles "Seelsorge in der moderne" skal ses.

Sjælesorgsbevægelsen ændrer sig med tiden, hvilket er karakteristisk for alt liv.

Indtil det 15. og 16. århundrede var samfundet lagdelt efter en skæbnebestemt samfundsstruktur. De forskellige delsystemer i samfundet stod i hierarkisk forbindelse med hinanden. Det afgørende var, om man var bonde, præst eller adel. Det kom ikke an på den personlige identitet. Gud har sat enhver på sin plads, og der skal man blive

Verden er skabt af Gud, og det giver livet mening.

Med den tiltagende samfundsmæssige kompleksitet bliver dette samfundsbillede rystet. Siden det 16. århundrede begynder de samfundsmæssige delsystemer at udvikle sig i funktioner. Funktionerne er selvstændige og har ikke forbindelse med hinanden. Også kirken udvikler sig som en funktion og bliver selvstændig. Det fører til sekulariseringen, og at religion bliver en privatsag. Når den kirkelige praksis mister sin gyldighed og plausibilitet gælder det om at reflektere og legitimere sig selv.

Schleiermacher tog udfordringen op. Han ville ikke se den nye udvikling som en trussel. Situationen var en udfordring og gav anledning at bringe kirken ind i en ny tid og få den til at gælde på ny.

I det moderne/ senmoderne samfund skal det enkelte individ selv besvare spørgsmålet: Hvem er jeg?. Samtidigt er det henvist til at bruge sig selv som målestok for alting. Det betyder frihed fra traditionelle bindinger og tilhørsforhold, og det betyder opløsning af de traditionelle livsformer. Samtidigt dukker arbejdsmarkedets kræfter op med forbrugerisme, standardisering, kontrol og tildeling af en forbrugeridentitet. Sammenkoblingen af individ og samfund tvinger den enkelte til at mestre sig eget liv. Individet vælger selv sin skæbne og bliver skyldig på en anden måde, end da det var skæbnet, der bestemte. Denne udvikling medfører megen skam, skyld og angst, som

samfundet ikke hjælper med at håndtere. Individet bevæger sig på samme tid mellem en autonom livsførelse og så de delsystemer og livsmønstre, som samfundet tildeler.

De funktionelle delsystemer er indifferente over for spørgsmålet om mening. Derfor falder døden som menneskets sidste eksistentielle problem uden for samfundet. Den udvikler sig fra at være et socialt til et rent individuelt anliggende. Det har ført til en forventning om, at den sag tager kirken sig af.

I 60'erne kom en ny bevægelse med Joakim Scharfenberg. Han gjorde oprør mod den autoritære, umoderne og virkelighedsfjerne sjælesorg. Scharfenberg indfører en rådgivende sjælesorg. En erfaringsbaseret og dialogisk rettet "sjælesorg som samtale". Hermed forandrer han sjælesorgen fra at være læreforkyndelse til at være livshjælp. I dette arbejde vender han sig mod humanvidenskaben særligt mod dybdepsykologien.

Det er denne vending Isolde Karle ikke anser for hensigtsmæssig. Hun mener, at dybdepsykologiens mønster med bevidst/ubevidst og fortrængning af barndommens konflikter ikke uden videre kan anvendes i alle sammenhænge.

Usikkerhed og kompleksitet, som medfører rådvildhed og angst, får mange mennesker til at søge til rådgivningssteder. Fra en psykologiske synsvinkel er det nødvendigt at adskille de sociale og psykiske fænomener. Social udvikling kan ikke uden videre føres tilbage til den enkeltes bevidsthed, men har sin egen dynamik og logik.

Isolde Karle er fortaler for, at sjælesorg i dag må være religiøs kommunikation, når den går aktivt ind i den pluralistiske kultur med en bestemt virkelighedsforståelse. Den kan og må ikke holde sig neutral, når det gælder, for sjælesorgen er altid kvalificeret ved sit indhold. Som eksplicit religiøs kommunikation griber den forstyrrende ind i det moderne/senmoderne menneskes organisation af sig selv. Det er en opgave for sjælesorgen at tydeliggøre konturerne af en kirkelig og kristelig verdenssanskuelse i det moderne/senmoderne samfund.

Al kommunikation som er en selvstændig sammenhæng betyder: at individuelle problemer altid skal ses i sammenhæng med sociale relationer og social kontekst. Kirkelig sjælesorg ser mennesket i sammenhæng med Gud og de andre. Derfor anbefaler Isolde Karle præster at gå på husbesøg. På husbesøg ser præsten, hvilke forhold den enkelte lever under, og får dermed et mere komplekst billede af situationen.

Sjælesorg er en form for forkyndelse. Det gælder tilfældige samtaler på gaden, samtaler efter gudstjenester eller hvor man kan komme til det. Tilfældige og uregelmæssige samtaler er en mulighed specielt for de mennesker, som enten ikke kan eller vil gå til rådgivningssteder

Martin Luther kvalificerer sjælesorgen som et af evangeliets mangfoldige udtryk, og den koncentrerer sig om at følge mennesker og være til trøst for dem. Bøn, salmer og sange stikker et sprog til rådighed, der kan forbinde den almene menneskes erfaring af død. Kirken står for den kristne tro, Det gælder også diakonien, som også indeholder social hjælpe- og krisecentre. Sjælesorg som religiøs kommunikation omfatter alle de områder, kirken arbejder i.

Kirken har en samfundsmæssig funktion ved at hjælpe med at overvinde både døds-og livsangst. Kirken er forpligtet til at sætte sig selv i anden række til fordel for de svage. Det er kirkens program at være der for de trætte, overbebyrdede og forvirrede. Kirken som system kommunikerer kristen virkelighedsforståelse, idet den kommunikerer evangeliet'

Den kristne menighed har i det individualistiske moderne/senmoderne samfund overtaget funktionen som socialt netværk. Menighedens betegnelse som social netværk er i overensstemmelse NT. Her defineres menigheden som brødre og lemmer på Kristi krop, der viser hinanden forpligtende og social omsorg.

Som religiøs kommunikation yder den et bidrag til praktisk teologi, Det er Isolde Karles anliggende styrke sjælesorgen ved at forstå den som religiøs kommunikation på komplekse samfundsmæssige betingelser.

Hanne Storebjerg